

ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ Γ΄ ΛΥΚΕΙΟΥ**ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΝΕΟΤΕΡΟΥ ΚΑΙ ΣΥΓΧΡΟΝΟΥ ΚΟΣΜΟΥ (1815 – ΣΗΜΕΡΑ)****Κεφάλαιο Δ΄: Η Ευρώπη και ο κόσμος κατά τη διάρκεια του μεσοπολέμου****1. Κατατοπιστικά σημειώματα**

Κοινωνία των Εθνών (κύριος σκοπός, σύστημα «συλλογικής ασφάλειας», διεύρυνση του 1926)

2. Δοκίμια

α. Σε κείμενο έκτασης 180 – 230 λέξεων, να παρουσιάσετε την κατάρρευση του κοινοβουλευτισμού στη Γερμανία και τις συνέπειές της στην αποδυνάμωση της Κοινωνίας των Εθνών (Κ.Τ.Ε.). Στο κείμενό σας να εντάσσονται λειτουργικά και οι παρακάτω όροι/έννοιες:

Ράιχ, ναζισμός, παγκόσμια ειρήνη, «συλλογική ασφάλεια»

β. Σε κείμενο έκτασης 200–220 λέξεων να παρουσιάσετε τις πολιτικές εξελίξεις στην Ελλάδα από το 1933 μέχρι και το 1936 και να αναφερθείτε στις συγκυρίες που συνέβαλαν στην επικράτηση του δικτατορικού καθεστώτος. Στο κείμενό σας να εντάσσονται λειτουργικά οι πιο κάτω όροι/έννοιες:

πολιτική αστάθεια, δικομματικό σύστημα, στρατιωτικά κινήματα,

κρίση κοινοβουλευτικού πολιτεύματος, αυταρχικά καθεστώτα

γ. Σε κείμενο έκτασης 230–250 λέξεων, να εξηγήσετε πώς η οικονομική κρίση του 1929–1932 συνέβαλε στην κατάλυση της κοινοβουλευτικής δημοκρατίας και του φιλελευθερισμού. Να παρουσιάσετε με συντομία την άνοδο των κυριότερων αυταρχικών καθεστώτων στην Ευρώπη, κατά την περίοδο του Μεσοπολέμου. Στο κείμενό σας να εντάσσονται λειτουργικά οι πιο κάτω όροι/έννοιες:

επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης, Κομμουνιστικό Κόμμα, σοσιαλισμός,
φασισμός/φασιστική ιδεολογία, εθνικισμός, Εθνικοσοσιαλιστικό Κόμμα

δ. Σε κείμενο έκτασης 230–250 λέξεων να παρουσιάσετε τις πολιτικές εξελίξεις στην Ελλάδα από το 1924 μέχρι και το 1928, καθώς και τη θέση της Ελλάδας στο διεθνές πλαίσιο από το 1923 μέχρι το 1930. Στο κείμενό σας να εντάσσονται λειτουργικά οι πιο κάτω όροι/έννοιες:

αβασίλευτη δημοκρατία, οικουμενική κυβέρνηση, κοινοβουλευτική δημοκρατία, εδαφικές
διεκδικήσεις, εξομάλυνση σχέσεων, διμερείς συμφωνίες

ε. Σε κείμενο έκτασης 200–220 λέξεων να παρουσιάσετε τις πολιτικές εξελίξεις στην Ελλάδα από το 1933 μέχρι και το 1936 και να αναφερθείτε στις συγκυρίες που συνέβαλαν στην επικράτηση του δικτατορικού καθεστώτος. Στο κείμενό σας να εντάσσονται λειτουργικά οι πιο κάτω όροι/έννοιες:

πολιτική αστάθεια, δικομματικό σύστημα, στρατιωτικά κινήματα,
κρίση κοινοβουλευτικού πολιτεύματος, αυταρχικά καθεστώτα

3. Πηγές

1.

I. Η δικτατορία του Μεταξά

Αι λαϊκαί μάζαι παρέμειναν απαθείς, και διότι η δικτατορία τους προσέφευρεν υλικά ανταλλάγματα, ως την απόσβεσιν των αγροτικών χρεών, την βελτίωσιν των ημερομισθίων, την αύξησιν της παραγωγής, την οικονομικήν σταθερότητα, και διότι τα από του 1932 μέχρι του 1936 πολιτικά γεγονότα είχαν προκαλέσει δυσφορίαν εναντίον των κομμάτων. Τρίτος παράγων υπήρξεν η διεθνής κατάστασις. Και αυτοί οι φανατικοί αντίπαλοι της δικτατορίας εδίσταζον να αναλάβουν πρωτοβουλίαν ανατροπής της, εν όψει δευτέρου παγκοσμίου πολέμου, εις τον οποίον εφαινετο ότι η Ελλάς δεν θα ημπορούσε να παραμείνη αμέτοχος. Τελευταίος, αλλ' όχι μικράς σημασίας, παράγων, που συνετέλεσεν εις την δημιουργίαν κλίματος ευνοϊκού υπέρ της δικτατορίας, ήτο η στάσις των κομμάτων. Όλα τα κόμματα, ιδιαιτέρως δε τα δύο μεγάλα, οι Φιλελεύθεροι και το Λαϊκόν, ανέμενον την λύσιν από τον βασιλέα. Πλείστα δε στελέχη των δύο κομμάτων εβοήθησαν ή επροθυμοποιήθησαν να βοηθήσουν την δικτατορίαν. [...]

Γ. Δαφνή, *Η Ελλάς μεταξύ δύο πολέμων 1923-1940*, τ. Β', Αθήνα 1997, σ. 451

II. Η δικτατορία του Μεταξά και η δικτατορία των συνταγματαρχών

Δεν υπάρχει αμφιβολία, πως οι δυο δικτατορίες –της 4^{ης} Αυγούστου και της 21^{ης} Απριλίου– έχουν ανάμεσά τους πολλές ομοιότητες, αλλά και πολλές διαφορές. [...]

Η 4^η Αυγούστου ήταν [...] κατασκευάσμα με χιτλερικό και φασιστικό ιδεολογικό περιεχόμενο. Αυτή η «αντίφαση» θα έχει συνέπειες στην εξωτερική και εσωτερική πολιτική της. Έγινε σε περίοδο ανόδου του φασισμού στην Ευρώπη και πριν ολοκληρωθούν και αποκαλυφθούν οι τερατωδίες του Ναζισμού. Γι' αυτό και οι πρωτεργάτες της δεν δίσταζαν να διακηρύσσουν την πίστη τους στο ολοκληρωτικό Κράτος και στη «Νέα Τάξη», και να οικοδομούν, χωρίς πολλά προσχήματα, ένα φασιστικό καθεστώς, με την «ιδεολογία» του, την κομματική του νεολαία, κ.λ.π.

Η Δικτατορία της Χούντας έγινε περισσότερο από 20 χρόνια μετά από το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου και σε μια Ευρώπη δημοκρατική, όπου τα εργατικά και σοσιαλιστικά κινήματα ασκούν σοβαρή επίδραση στην πολιτική ζωή. [...]

Η 4^η Αυγούστου ήταν περισσότερο αστυνομικό καθεστώς, ενώ η δικτατορία της Χούντας στηρίχτηκε περισσότερο στο Στρατό. Οι στρατιωτικοί αναδείχτηκαν σε «νέα κυβερνώσα τάξη», απέκτησαν πρωτοίδια προνόμια, προωθήθηκαν σε καίριες θέσεις και μερικοί από αυτούς συνδέθηκαν με οικονομικούς ή και «εξ αγχιστείας» συγγενικούς δεσμούς, με την ολιγαρχία του πλούτου. [...]

Οι ηγέτες της 4^{ης} Αυγούστου, κυρίως ο ίδιος ο Μεταξάς, είχαν κάποιο πολιτικό παρελθόν και κάποια, έστω και πολύ μικρή, λαϊκή βάση. Κήρυξαν τη δικτατορία τους ύστερα από μια συνωμοσία, στην οποία πήραν μέρος σοβαροί παράγοντες της ελληνικής κεφαλαιοκρατίας και δημοσιογραφικά συγκροτήματα. Οι ηγέτες της Απριλιανής δικτατορίας ήταν «διάσημοι άγνωστοι».

Σπ. Λιναρδάτου, *Πώς εφτάσαμε στην 4^η Αυγούστου*, Αθήνα 1988, σσ.ii-iii

Αφού μελετήσετε τα πιο πάνω παραθέματα και αξιοποιώντας τις ιστορικές σας γνώσεις, να απαντήσετε στα πιο κάτω ερωτήματα:

α. Να αναφέρετε τέσσερις (4) παράγοντες οι οποίοι στάθηκαν τροχοπέδη στην ανατροπή της μεταξικής δικτατορίας.

(4 μονάδες)

β. «[Η εγκαθίδρυση του καθεστώτος της 4^{ης} Αυγούστου] έγινε σε περίοδο ανόδου του φασισμού στην Ευρώπη και πριν ολοκληρωθούν και αποκαλυφθούν οι τερατωδίες του Ναζισμού.» (Παράθεμα II)

i. Να αναφέρετε δύο (2) παραδείγματα ολοκληρωτικών καθεστώτων στη Δυτική Ευρώπη την περίοδο του Μεσοπολέμου.

(2 μονάδες)

ii. Να καταγράψετε τρεις (3) «τερατωδίες του Ναζισμού» στη διάρκεια του Β΄ Παγκόσμιου Πολέμου.

(3 μονάδες)

γ. Να εντοπίσετε και να ερμηνεύσετε δύο (2) διαφορές ανάμεσα στη δικτατορία του Μεταξά και τη δικτατορία των συνταγματαρχών.

(4 μονάδες)**2.**

Ο Βενιζέλος διέθετε την ικανότητα να προσαρμόζεται στην εκάστοτε πραγματική κατάσταση. Όταν, μετά τις εκλογές του 1920, επήλθε η Μικρασιατική Καταστροφή, συνειδητοποίησε –αυτός, που είχε εδράσει την πολιτική του στο αλυτρωτικό όραμα– ότι η στρατηγική της Μεγάλης Ιδέας αποτελούσε πλέον παρελθόν. Ήδη στις 13 Οκτωβρίου 1922 αποφαινόταν ουσιαστικά υπέρ της υποχρεωτικής ανταλλαγής των πληθυσμών, με τη σκέψη να απαλλαγεί και η Ελλάδα από την επιβαρυντική παρουσία εκατοντάδων χιλιάδων τουρκογενών μουσουλμάνων· και, επιπλέον, κατανοούσε ότι η νέα πραγματικότητα επέτασσε την αποκατάσταση σχέσεων ειλικρινούς φιλίας και εποικοδομητικής συνεργασίας με τον πρώην πολέμιο [...]. Στη Λωζάννη, κατά τη διάρκεια της σχετικής συνδιάσκεψης, ο Βενιζέλος έσπευδε σε απευθείας επαφή με τον Ισμέτ, αρχηγό της τουρκικής αντιπροσωπίας, να προσβλέψει, από τον Μάιο του 1923, στην επίλυση κάθε εκκρεμούς διαφοράς· και ως πρωθυπουργός, με την επιστολή του, στις 30 Αυγούστου 1928, προς τον Τούρκο ομόλογό του, τόνιζε ότι δεν υπήρχαν πλέον εδαφικές βλέψεις της μιας χώρας απέναντι στην άλλη. Η οδός για τη διμερή συμφωνία της 30ής Οκτωβρίου 1930 είχε ανοίξει...

Κωνσταντίνος Σβολόπουλος, *Ο Κωνσταντίνος Σβολόπουλος για το έργο και τη δράση εννέα πολιτικών ανδρών*, Εκδόσεις Ίκαρος, Αθήνα 2015, σ. 153

Αφού μελετήσετε το πιο πάνω παράθεμα και με βάση τις ιστορικές σας γνώσεις, να απαντήσετε στα πιο κάτω ερωτήματα:

α. «... η στρατηγική της Μεγάλης Ιδέας αποτελούσε πλέον παρελθόν». Ποια κατάσταση στην Ελλάδα οδήγησε τον Ελευθέριο Βενιζέλο στη συνειδητοποίηση του ανέφικτου της Μεγάλης Ιδέας, μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή και τη Συνθήκη της Λωζάννης; Πώς ορίζεται η πολιτική της Μεγάλης Ιδέας για τον ελληνισμό, όπως διαμορφώθηκε από την ίδρυση του ελληνικού κράτους;

(5 μονάδες)

β. Σε ποιες ενέργειες προέβη ο Ελευθέριος Βενιζέλος, στην εξωτερική πολιτική, αμέσως μετά την εκλογή του ως πρωθυπουργού το 1928;

(3 μονάδες)

ΘΕΜΑΤΑ ΠΑΓΚΥΠΡΙΩΝ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ

γ. «Ο Βενιζέλος διέθετε την ικανότητα να προσαρμόζεται στην εκάστοτε πραγματική κατάσταση». Να εκφράσετε την άποψή σας για την πιο πάνω θέση του συγγραφέα, εξηγώντας την πολιτική του Βενιζέλου στη συγκεκριμένη ιστορική φάση. **(2 μονάδες)**

ΘΕΜΑΤΑ ΠΑΓΚΥΠΡΙΩΝ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ

- I. Δήλωση του Στάνλεϊ Μπόλντουιν, αρχηγού του Συντηρητικού Κόμματος της Βρετανίας, στο υπουργικό συμβούλιο, στις 29 Νοεμβρίου 1933, έξι εβδομάδες από τη μέρα που ο Χίτλερ είχε διατάξει τη γερμανική αντιπροσωπεία να εγκαταλείψει τη Συνδιάσκεψη Αφοπλισμού:

Αν δεν είχαμε καμιά ελπίδα να επιτύχουμε κάποιο περιορισμό εξοπλισμών, θα είχαμε κάθε λόγο να ανησυχούμε με την κατάσταση, όχι μόνο για την αεροπορία, αλλά και για το στρατό και το ναυτικό. (Η Βρετανία) κατέβαλε κάθε δυνατή προσπάθεια για να θέσει σε εφαρμογή ένα σχέδιο αφοπλισμού στο οποίο θα συμπεριλαμβανόταν και η Γερμανία.

Πηγή: Henry Kissinger, *Διπλωματία*, Εκδόσεις Λιβάνη, Αθήνα 1995, σ. 327

- II. Δήλωση του Γερμανού Γιόζεφ Γκέμπελς, υπεύθυνου της προπαγάνδας του Χίτλερ, κατά την παραμονή της ναζιστικής εισβολής στη Νορβηγία, τον Απρίλιο του 1940:

Μέχρι τώρα έχουμε κατορθώσει να αφήσουμε τον εχθρό στο σκοτάδι σε ό,τι αφορά στους πραγματικούς στόχους της Γερμανίας, ακριβώς όπως πριν το 1932 οι αντίπαλοί μας στο εσωτερικό της χώρας ποτέ δεν μπόρεσαν να καταλάβουν πού πηγαίναμε ή ότι οι υποσχέσεις που τους δίναμε δεν ήταν παρά ένα τέχνασμα... [...] Ακριβώς το ίδιο έγινε και με την εξωτερική πολιτική μας... Το 1933, ο Γάλλος πρωθυπουργός θα έπρεπε να είχε πει (κι αν ήμουν εγώ στη θέση του θα το 'λεγα): «Ο νέος καγκελάριος του Ράιχ είναι αυτός που έγραψε το Mein Kampf, μέσα στο οποίο λέει αυτά κι αυτά. Δεν μπορούμε να έχουμε έναν τέτοιο άνθρωπο κοντά μας. Είτε παίρνει δρόμο είτε τους ορμάμε!». Δεν το έκαναν όμως. Μας άφησαν να περάσουμε μέσα από τη ζώνη κινδύνου και μπορέσαμε να αποφύγουμε όλους εκείνους*

τους επικίνδυνους σκόπελους. Κι όταν τα καταφέραμε κι εξοπλιστήκαμε καλά, καλύτερα από αυτούς, τότε μας κήρυξαν τον πόλεμο!

**Mein Kampf = Ο Αγών μου*

Πηγή: Henry Kissinger, *Διπλωματία*, Εκδόσεις Λιβάνη, Αθήνα 1995, σ. 329–330

Αφού μελετήσετε με προσοχή τα πιο πάνω παραθέματα και με βάση τις ιστορικές σας γνώσεις να απαντήσετε στα πιο κάτω ερωτήματα:

- α. Να γράψετε με ποιον οργανισμό σχετίζεται το «σχέδιο αφοπλισμού» που αναφέρεται στο παράθεμα I, πότε ιδρύθηκε ο οργανισμός αυτός, δύο (2) επιδιώξεις του και δύο (2) λόγους που οδήγησαν στην κατάρρευσή του.
(6 μονάδες)
- β. Ποιες θέσεις διατυπώνουν ο Στάνλεϊ Μπόλντουιν (παράθεμα I) και ο Γιόζεφ Γκέμπελς (παράθεμα II) σχετικά με το θέμα του αφοπλισμού και πώς κρίνει ο δεύτερος τη στάση των αντιπάλων της Γερμανίας;
(4 μονάδες)
- γ. Να παρουσιάσετε την άνοδο του ναζιστικού κόμματος στη Γερμανία, από το 1928 μέχρι την ολοκληρωτική επικράτησή του.
(5 μονάδες)